

**Муниципальное казенное дошкольное образовательное
учреждение детский сад «Хатынчан» МО «Алданский район»
с. Кутана Республики Саха (Якутия)**

УТВЕРЖДЕНО

СОГЛАСОВАНО

Заведующий:

Старший воспитатель:

_____/Е.А.Борисова/

_____/Н.В. Мартынова/

**ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ «ЧОБУО, ЧОРГУЙ ДУОРААН» В
ВТОРОЙ МЛАДШЕЙ ГРУППЕ**

Срок реализации программы: 3 года.

Автор составитель:

Григорьева Елена Владимировна

с.Кутана, 2016г.

«Чобуо, чоргуй дорбооннор»

3-4 саастаах оболор

Тылларын сайыннарыга курууок бырагырааммата.

Быъаары сурук.

Туортээх обо тылын саппааба икки тыбынчаба, оттон биэин туоларыгар ус тыбынчаба тийэр диэн эшпиттээх, элбэх учубунньуктар ааптардара, педагогика билимин кандидата Игнатий Иванович Каратаев. Обо бу саабыгар торообут тылын, дорбооннорун эрэ буолбакка, бары грамматическай. Ити оттунэн обо мэйиитэ собумэр улэни аары чэпчэкитик толорор уонна уулуучулаах дьобура биэин- алтатын диэки хайы-уйэ симэлийэн, молтоон барар. Бу саабыгар обо укэ тыла унуоба суох буолар, угус тылы бэйэтин санатынан минньигэстик санарар.

Туорт саастаах обону чуолкайдык санарда уорэтэргэ ус сорук турар:

-киби санатын ойдоон истэр уоруйэби салгыы сайыннары (истэр аппарата улэтин тупсарыы, кыра, улахан, ыраах, чугас сананы, тыаы араара истии, тыл дорбооннорун уонна араас интонацияны арааран истии);

- чуолкайдык санарар сатабылы инэри (санарар аппарата улэтин тупсаран, дорбоону соботохтуу тылга, этиигэ киби ойдуур гына чуолкайдык санары);

-куолабы сатаан уларыты (сонотуу, синньэти, улатыннары, кыччаты, хобоонно этии интонациятын сопко тутууан санары).

Обо биллэн туран киби санатын арааран, болбойон истибэт буоллабына, чуолкайдык санарар кыаба суох. Вернике учаастагар тыллар соптоох образтара истэр органнар комолорунэн уоскуур. Истэр орган дэгиттэр улэлээбэт буоллагына, бу учаастакка тыллар сыбыа образтара олохсуйаллар, ону кэнники коннорор уустук. Ол ибин истэр органнар улэлэрин тупсарыга бу группа иитээччитэ ураты болбонтотун ууран улэлиэхтээх. Итинниэхэ аналлаах оонньуулары салгыы ытар.

Мань сэргэ бу сааска санарар аппарата былчыннарын сайыннарар улэ утумнаахтык ытыллар. А.И. Максаков обо бу саабыгар санарар аппаратаын, ордук тылын былчыннарын сайыннарар, тылы хайа бабарар балабыаннаба туттар гына эрчийэр наадатын кичэйэн бэлиэтиир.

Обо тылын уна-ханас кырыта имигэстик хамсыыр, кэлин отто таналайга ылбабайдык сыстар буолуохтаах, сынааба учугэйдик хамсыыр эрэ буоллабына, чуолкайдык санарар кыахтаах, ол ибин айабы улаханлык атыта уорэтиллэр. Уоба учугэйдик ырбайар, чорбойор уонаа соп собуустук ыпсар буолуохтаах.

Бутэй дорбооннору анаан уорэттэххэ эрэ, оболор саналара эрдэ чуолкайданар. Аналлаах дьарыктаныны ытыах иннинэ бастаан ол дорбоону обо тобо кыайан эпэт биричинэтин быъаарыллар. Онтон санарар аппаратаы бэлэмниир, уобу, тылы араастаан хамсатар эрчилийэр, дорбоон этиллиитин чуолкайдыр уонна дорбоону тылларга, этиилэргэ, хобоонно сатаан санарда уорэтэр улэлэр ытыллаллар. Обо группа иннигэр доргуччу, общественной мистэбэ, атын дьону мэйдээбэт курдук, кыратык, оттон утуйа сытар эбэтэр ылдыр киби баар буоллабына сибигинийэн санара уорэниэхтээх. Ити барыта уорэти тумугэр ситиыллэр. Холобур, маннай этиини куукула эрэ истэр гына, кыратык, оттон, обо барыта истэр гына доргуччу, ол кэнниттэн, ыраах турар кибиэхэ тууайан улаханлык санарда уорэтэр тууалаах.

Ибиттэн кыра саналаах обо баар буолар. Оннук обону, тэйиччи туруоран баран, улаханлык санарда уорэтиллэр. Оччобо кини тугу этэрин ибитиннэрээри, улаханлык санара сатыыр, иннэ гынан салгыны эбирийиитэ кууурэр, куолабын силгэлэрэ сайдаллар.

Кыра обо укэсэ сатаан интонациялаан санарбат. Куолабы сатаан синньэтэргэ уонна соноторго уорэтии хобоону аабарга, кэпсээн, остуоруйа геройдарын саналарын оруолларынан утуктэр кэмнэ ордук тобоостоох.

Онтон туорт саастаах оболорго тэттик хобооннору уорэтии чуолкайдык, араас интонациялаахтык сатаан санара уорэнэллэригэр ордук туыалаах, табыгастаах буолуоба.

Бу программа 1 сылга 3-4 саастаах оболорго ананар, дьарыктаныы нэдиэлэбэ биридэ уон биэс мунуутэ устата ытыллар.

Сыала: оболорго тэттик хобооннору уорэтэн дорбоону чуолкайдык санарар дьобурдарын сайыннарыы.

Соруга:

-3-4 саастаах оболорго дорбоону чуолкайдык санардар инниттэн анал методикалары билсии, аабы;

-хас биирдии обо тылын сайдыытын учуоттаан, соптоох ньымалары туыанан хобоону аабарга уорэтии;

-3-4 саастаах оболорго дорбоону чуолкайдык санардан тылларын сайыннарга соптоох тылаах-хамсаныылаах, санарар аппарат, истэр органы, тарбах былчыннарын сайыннараар оонньуулары оонньотуу, эрчийии хартыыналары кордоруу.

Сабабалаабын:

Туорт саастаах обо хобоону аабан чуолкайдык санарар дьобура сайдыан соп оскотун обо тылын сайдыытыгар соптоох ньыманы туыанан тэттик хобооннору схеманан сирдэтэн, оонньуу комотунэн, куукулалары ыалдьыттатан, кэпсэтиннэрэн, кундулээн, хаамтаран, куоттаран, сыбыаран обо тылын имитэргэ араас кыра хобооннору, корудьюос куппулуоттэри утугуннэрэн уорэтэххэ онно соптоох усулуобуйаны тэрийдэххэ.

Улэ этаптара:

1. Соптоох литературалары булан аабыы, билиини ханатыы, оболору сыллыктаабын, былаан оноруу;

2. Оболор таымнарынан корон тылларын сайыннараар соптоох оонньуулары оонньотуу, хартыыналары кордоруу, бэсиздэлэри ытыгы, хобооннору уорэтии;

3. Л.А. Венгер ньыматын туыанан хобоону схеманан сирдэтэн чуолкайдык аабарга уорэтии.

3-4 саастаах оболор тыллара сайдыытын сылыктаабын «Большая книга тестов» С.Е. Гаврина, Н.Л. Кутявина, И.Г. Топоркова, С.В. Щербина автордаах кинигэлэринэн ытыллар.

1 соруудах-этиини чуолкайдык сопко хатылаа.

-Куоска уугу иьэр

-Билисипиэт колуобьэлээх

-Кус ууга уста сылдыар

-Самолет уобьээ котор

Урдук табым:-обо этиигэ иьиллэр дорбооннору барытын чуолкайдык санарар, этии тылларын миэстэлэриттэн уларыппакка этэр.

Орто табым:-этиигэ этиллэр дорбооннору уксун сопко санарар, этиигэ биир-икки тылы миэстэтиттэн уларытар.

Намыьах табым:-обо этиини чуолкайа суохтук этэр.

2 соруудах-Хартыынаба туох ойууламмытын барытын ааттаталаа-Арбуз, Буруо, Иннэ, Осел, Эскимо, Улитка, Вишня, Лыах, Дьиз, Клоун, Сибэкки, Мээчик, Наскы, Боотуук, Тэриэлкэ, Фламинга, Хаатынка.

Урдук табым-хартыынаба туох ойууламмытын барытын бэйэтэ (бэлиэтэммит дорбооннору) чуолкайдык ааттыыр.

Орто табым:-бэлиэтэммит бутэй дорбооннору уонна аьабастары соробун эрэ чуолкайдык ааттыыр.

Намыьах табым:- бэлиэтэммит бутэй дорбооннору уксулэрин ыарыьатар, сатаан эппэт.

Перспективный план на 2016-2017 год
По развитию речи во второй младшей группе
Дошкольного образовательного учреждения

Куруьуок улэтин былаана

Алтынны

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Оболору сылыктаабын.	
II нэдиэлэ	Тылы эрчийэр ооньуулары, эрчиллиилэри ытыты. Ооньуулар: «Тылчаан», «Минныгэс барыанна», Куьун туьунан хартыналары кордоруу, «Куьун» хобьону билиьиннэри, схеманан уруьуйдаан уорэтии.	Обо тыла уна-ханас, уобээ-аллараа, имигэстик хамсырыгар эрчийии, санарар аппараат былчыннарын сайыннары;
III нэдиэлэ	Тыллаах хамсанылаах ооньуу: «Курун куобах». Ооньуу: Мозаика. «Куьун» хобоону биирдиилээн схеманан сирдэтэн аабарга эрчийии.	Ооньуу тылын чуолкайдык санаран утугуннэрэн санарар аппараат былчыннарын сайыннары. Тарбах былчыннарын сайыннары.
IV нэдиэлэ	Ооньуу: «Ким санатай?», «Туох тыабырый?». Ойууну кырааскалаты. «Куьун» хобоону бары бииргэ аабалларыгар эрчийии.	Сатаан истэр дьобуру сайыннары, дорбоону чуолкайдык санарарга эрчийии. Тарбах былчыннарын сайыннары. Хобоону кыбыстыбакка, улаханлык аабарга эрчийии.

Сэтгинньи

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Байанай ыйыгар аналлаах хобооннору билибиннэри, кыыллар ойууларын, кырааскалаты, кырааскалаабыт кыылларын туьунан хас биирдиилэригэр хобооннору уорэтии. Тыллаах хамсаныылаах оонньуулары оонньоутуу.	Саха сириг кыылларын билибиннэри, тарбахтарын былчынын сайыннары, дор5оону чуолкайдык санара уорэнэллэригэр эрчийи. Оонньоу нонуо санарар аппараат былчыннарын сайыннары.
II нэдиэлэ	Оонньоу: «Ким парохода ордук хаьытыыр?», «Слон», «Льяхтар котун!». Биирдиилээн хобооннорун доргуччу аахтары. Хомулуктары табаары.	Санарар орган былчыннарын сайыннары, дор5ооннору чуолкайдык санарарга эрчийи. Кыбыстыганнарын суох онорор сыалтан бастаан уопсай аабар хобооннорун аахтары. Тарбах былчыннарын сайыннары.
III нэдиэлэ	Оонньоу: «Тылчаан», «Чыычаах оболорун аьаты». Хобооннорун биирдиилээн доргуччу аахтары. Тыллаах хамсаныылаах оонньоу: «Эьэлээх тыаба».	Санарар орган былчыннарын сайыннары эрчийи.
IV нэдиэлэ	Оонньоу: «Тыал тыаа», «Льяхтар котун», «Хомо5ой тыллаах хобооннору доргуччу аа5ыабын». Хобооннору оболор иннилэригэр аабарга эрчийи. Ойуулары кырааскалаабын.	Уостарын туруупка курдук чорбоччу туттарга эрчийи. Тыынарын диринник ыларга эрчийи. Тарбах былчыннарын сайыннары.

Ахсынны

Ытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Сана дьылга аналлаах хобооннору схеманан билибиннэри. Хобоон ис хобоонунан уруууйдары кырааскалаты. Тылы эрчийэр оонньуулары оонньотуу. «Ат туйабын тыаба», «Улахан кыра тыас», «Минньигэс барыанна». Схеманан хобоону уорэтии.	Санарар орган былчыннарын, истэр дьобуру сайыннары. Тарбабы имигэстик хамсатан кырааскалыырга эрчийии.
II нэдиэлэ	Тылы эрчийэр оонньуулары оонньотуу: «Минньигэс барыанна», «Маятник», «Аттар». Оболорго хобооннорун ис хобоонунан уруууйдаммыт бэлэм уруууйдары крааскалаты, хобоонорун доргуччу аабарга уорэтии. Тыллаах-хамсаныылаах оонньууну оонньотуу.	Тыл былчыннарын сайыннары. Оонньуу комотунэн дорбооннору чуолкайдык санарарга эрчийии.
III нэдиэлэ	Остуол театрын комотунэн остуоруйа кэпсээбин «Ус эьэ». Оонньуу: «Таай ханна тыабыырый?», «Ким сатаан уорэр?». Биирдиилээн хобооннорун доргуччу аабарга эрчийии.	Остуоруйа комотунэн обо куолабын араастаан уларытан санарар дьобурун сайыннары. Истэр дьобуру, тыл былчыннарын сайыннары.
IV нэдиэлэ	«Ус эьэ» остуоруйаны оболорго бэйэлэригэр оруолларынан арааран кэпсэттэрии. Тыллаах, хамсаныылаах оонньуу «Кутуйах сохсото». Тарбах былчыннарын сайыннарыыга оонньуулар: мозаика, хомулуктар.	Оболор куоластарын сатаан уларытан санаралларыгар остуоруйа комотунэн эрчийии. Хобооннорун музыкальной залга баран доргуччу аабарга эрчийии.

Тохсунньу

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Тылы сайыннарар эрчиллиилэр «Тыал тыаба» «Чыычаах оболорун абатыы» Оонньуу: «Лыахтар, котун»	Тыынар орган улэтин тупсарар эрчиллиилэри онотторуу. Аабарга, эбээлэргэ аналлаах хобооннору уорэтии.
II нэдиэлэ	Тылы эрчийэр оонньуулар: «Минньигэс барыанньа», «Тылчаан». Уорэппит хобооннорун ис хобоонунан урууудатыы. Хобооннорун доргуччу биирдиилээн аабарга эрчийии.	Тылы имигэстик хамсатан санарар органнар былчыннарын сайыннарыы.
III нэдиэлэ	Тылы сайыннарар эрчиллиилэр: «Минньигэс барыанньа», «Ким парохода ордук хабытыыр». Куукула Сайаанаба хобооммутун аабабыт.	Куолабы араастаан уларытан санарарга эрчийии (улаатыннарар, кыччатан). Ким Сайаанаба элбэх оонньууру табыабай.

Олунньу

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Тылы эрчийэр оонньуулар: «Ким учугэй туруупканы онорор», «Ат туйаба тыабыр», «Ким сатаан мичээрдиир». Ыт огото Татоша» Татоша хобоону уорэтии. Ыт оготун уруьуйдааьын.	Тылы имигэстик хамсарга эрчийии.
II нэдиэлэ	Тылы эрчийэр оонньуулар: «Тылчаан», «Ат туйаба тыабыр», «Пароход». Оонньуу: Ыт оготугар Татошаба хобоон аабыы. Ийэлэргэ аналлаах хобооннору схема комотунэн уорэтии.	Дорбоону чуолкайдык санарарга эрчийии.
III нэдиэлэ	Тылы эрчийэр эрчиллилэри онотторуу: «Минньигэс барыаннья», «Тыал тыаа», «Ат туаба». Куобахчаан торообут кунэ, киниэхэ анаан хобооннору аабабыт. Куобахчааны кырааскалыыбыт.	Оболор иннилэригэр хобооннорун улаханлык этэллэригэр уорэтии.
IV нэдиэлэ	Тылы эрчийэр доргоон хобоонноро (а-о-у-ы-и-э) Ийэлэригэр аналлаах хобооннору схема комотунэн аахтарыы. Ийэлэригэр бэлэх сибэкиллэри кырааскалатыы.	Хобооннору аабан дорбоону чуолкайдык санарарга эрчийии.

Кулун тутар

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	Тылы эрчийэр тылчаан оонньууларын оонньоутуу. Хомо5ой хобооммун ийэбэр аныбын. Хобооннорун схема уруьуйунан сирдэтэн аахтарыы. Оонньуу: «Ким элбэх сибэккени ийэтигэр хомуйар»	Санарар орган былчыннарын эрчийии.
II нэдиэлэ	Тылы эрчийэр оонньуу эрчиллиилэр: «Ким учугэй туруупканы онорор», Тиистэрбитин кистиэбин», «Лыхтар, котун». Хобооннорун доргуччу аабарга салгыы эрчийии. Оонньуу: «Тугуй, таай».	Салгыны сопко эбирийэн уьуннук салгыны урэргэ эрчийии.
III нэдиэлэ	Оонньуулар: тылчаан, минньигэс барыанна, ат туйабын тыаба. Хобооннор ис хобооннорунан уруьуйдары кырааскалатыы.	Санарар орган былчыннарын сайыннарыы Кыра саналаах оболору хобоону улаханнык аабалларыгар эрчийии.
IV нэдиэлэ	Оонньуулар: «Ким парохода ордук хаьытыыр?» «Минньигэс барыанна». Хобоону биирдилээн обо улаханнык аабарыгар эрчийии. Оонньуу: «Тугу тыаьатабын таай?» «Булчуттар».	Оболору улаханнык санарарга эрчийии.

Муус устар

Бытыллар кэмэ	Улэ корунэ	Сыала
I нэдиэлэ	<p>Тылы сайыннарар оонньуулары салгыы ытыгы. Оонньуу: «Бу курдук тогурук», «Тыал тыаа», «Тылчаан». «Эбэм иьиттэрэ» (чороон, кытыйа, ыабыа, чабычах). Хобооннору уруьуйдаан кордоруу, уорэтии. «Эбэм иьиттэрэ» бэлэм кырыллыбыт иьиттэри кырааскалатыы.</p>	Салгыны сопко эбирийэн таска тааарарга эрчийии
II нэдиэлэ	<p>Санарар аппарата улэтин сайыннарар оонньуулар: «Минньигэс барыаннья», «Маятник», «Ат туйабын тыаа». Оонньуу: «Тылы ситэр». Хобооннорун аабарга селгыы эрчийии.</p>	Тылы имигэстик хамсатарга эрчийии.
III нэдиэлэ	<p>Тылы эрчийэр оонньуулары салгыы ытыгы. Оонньуу: маятник, тыал тыаа, тылчаан. Эбэм иьиттэрэ хобооннорун салгыы аабарга эрчийии. Оонньуу: «Эбэм иьиттэрэ,лото.</p>	Санарар органнар былчыннарын сайыннарыы.
IV нэдиэлэ	<p>Тылы эрчийэр оонньуулары оонньотуу: «Минньигэс барыаннья», «Ат туйабын тыаа», «Лыахтар, котун».</p>	Санарар аппарат былчыннарын сайыннарыы. Уорэппит хобоонорунан «Хомо5ой хобоон кизьэтэ» аралдьыйыы.

Туйаныллыбыт литературалар:

1. Гоголева С.В., Лепчикова Л.П., Саввина М.П. Хамсаныылаах оонньуулар, эрчиллиилэр-Дьокуускай, 2001.
2. Егорова А.А., Захарова М.П. Кэскил-Дьокуускай, 1998.
3. Иванова А.Н., Егорова Л.Д. Ойуурдаабы до5отторбут-Дьокуускай, 2000.
4. Каратаев И.И. О5ону чуолкайдык санарарга уорэтии уонна грамота5а уорэнэргэ бэлэмнээин-Дьокуускай, 1993.
5. Кондратьев А.А. Биэбэйчээннэрим-Дьокуускай, 1998.